

ЯК УБИВАЛИ КЛЕВАНСЬКИХ ЄВРЕЇВ

В розмові з одним із співробітників фірми з'ясувалось, що в цьому році до синагоги зайшли четверо літніх людей, по всьому було видно, іноземці, які й запалили свічу, постояли у скорботі. Вона не переставала горіти три доби. На запитання, хто вони, відповіли, що онуки рабина, який правив у цій синагозі до війни і був у ній же спалений...

Навряд чи тут колись влаштують в пам'ять загиблих меморіал. Хіба що, як з'являться ініціатори і хтось з багатих на це дасть грошей. З наших навряд чи хтось дасть. Хоч Клевань сьогодні належить до того сумного переліку населених пунктів, жителів яких під час минулої страшної війни, було винищено майже повністю.

Я пригадав, як в кінці нашої давнішої розмови Аркадій Турчинський мовив (він якраз збирався виїхати в Ізраїль):

— Мене завжди нудило від того, що дехто намагається класифікувати людську кров. Вона в усіх однакового кольору. Саме страшне сьогодні навіть не загроза світового тероризму, саме страшне — це втрата історичної пам'яті, вимивання із душ співчуття до мук, пережитих людьми, які безвинно щезли з цієї землі, не зробивши ні їй, ні людям нічого поганого... Необхідна пересторога, щоб подібне ніколи не повторилося в історії людства. А найбільша пересторога — це не вмируща людська пам'ять.

ДОКУМЕНТИ СВДЧАТЬ

Акт № 3

1944 року, грудня 3 дня.

Комісія у складі голови комісії Шевченка, члена комісії голови районного комітету Андрійка, священика Романовського, голови Клеванської сільради № 1 Строжана, прокурора Клеванського району Сметани, медлікаря Аєурєва, молодшого лейтенанта Хворостова складала даний акт про вчинення злодійняк німецько-фашистськими окупантами на території Клеванського району.

1. Комісія оглянула на території Клеванської сільради № 2 розкопану мошлу, на схід від залізничної станції Клевань, у глибині лісу близько кілометра проти складу «Заготзерна». Мошлу розміром 6х20х3, в ній виявлено біля тисячі трупіл розстріляних громадян СРСР.

2. Трупи лежали обличчям вніз один біля одного, головами на схід, ногами на захід, багатьо трупіл розклалися, але деякі в певній мірі збереглися, також зберігся на них одяг. У всіх трупіл, як правило, у потиличних кістках є овальний отвір, з великою кількістю навколо нього маленьких роздроблених кісток.

3. Німецькі каральні заводи їздили по селах, вилучували ні в чому не винне мирне населення, приносили жандармерію у Клевань-2, звідси групами відвозили в ліс до задалаєдь викопаних ям і роздягали, змушували привести в порядок вже розстріляні трупи, а потім лягали поруч з

них обличчям, і їх розстрілювали автоматичними чергами. Комісія вважає винним у цьому злодійському поборці мирного населення німецький уряд, в особі німецького команданта лейтенанта Гольфрідера Франца, німецького команданта жандармерії старшого вахмістра Шуппе, в також помічника команданта фольксдобне поляка Телка, які організували це побойце і самі сотнями особисто розстрілювали, а також начальника поліції Янкевича Олександра, Янкевича Лавріна, Кузьменка і Кулакоського, які водили на розстріл. Знищення відноситься до періоду 1943 року.

Акт № 6

1944 року, грудня 5 дня, комісія в складі... встановила:

1. На другий день після вступу німецьких окупантів на територію Клеванського району, гітлерівці зізнали на базарну площу близько 200 чоловік мирного єврейського населення, і 5 липня розстріляли із кулеметів.

2. Трупи... валялись на площі кілька днів...

3. Комісія оглянула розкрити яму... біля базарної площі...

4. Яма, розміром 3х4х3, в яї виявлено 119 трупіл, що лежали шаром товщиною 2 метри...

(Документи подаються у скороченому вигляді).

В.ПАРФЕНЮК.
Закінчення.
Початок на 3 стор.

